

ČAS ZAČÍT BILANCOVAT

Píše se rok 2019 . Výplatní stroje vyplácejí svými znaky – výplatními otisky na našem území poštovní zásilky již dlouhých devadesát tři let, do stovky zbývá pouhých sedm let. Nastal čas na bilanci přítomnosti výplatního stroje a sběratelství výplatního otisku. V mnohých ohledech je to poučné a ukazuje to na mnohé. Volným stylem se zmiňme o některých aspektech, které jsme si ani při získávání výplatních otisků, vytváření zásadních článků a katalogů, organizování výměnných a celostátních odborných schůzek ani neuvedomili.

Dnes se podívejme na uplynulých devadesát tři z hlediska vytváření entit, které mnohdy sklouzly do individuálního sběratelství, kdy mnoho sběratelů chtělo sbírat, ale tažný kuň organizovaného sběratelství jaksi nebyl přítomen. O to víc se netušená síla a potence sběratelů vzedmuly, když se našli obětaví tahouni, kteří „vydupali výplatní otisky (dříve frankotypy“) z prachu filatelistického zapomnění a filatelistického povržení“. Ba co víc, dotáhli tento obor mezi uznávané směry československé a české poštovní historie do „lepší“ společnosti klasických oborů. I přes to, že dlouhá léta se sběratelé a vystavovatelé exponátů výplatních otisků nemohli dostat ze stříbrné klece (rozuměj: klece, kde se dostávají i za velevýkony a rarity tohoto oboru maximálně velké stříbrné medaile, a to ještě s odřenýma ušima). O bonusu ve formě cen už ani nemluví, nepamatuji se, že by nějaký exponát dostal k medaili i cenu. I kdyby obsahoval materiálový či typologický objev. Naproti tomu jako kontrast působí exponáty, které vynechají období výplatního otisku, ač sebeobjevnější či logicky sebenutnější, a vystavovatelé si odnesou malou zlatou či velkou pozlacenou i přes tuto díru ve struktuře jinak zajímavého exponátu. Existuje pro to řada důvodů, jeden byl nastartován už počátkem 30. let a jmenoval se „spor o frankotyp reprezentovaný“ na jedné straně duem Hirsch/Franěk, a na druhém duem Lešetický/Jonáš. Některé závěry slovutných odpůrců byly zbytečné a nemístné ostré (slušně řečeno).

Po úvodu zpět k bilanci. Sestavil jsem si tabulku deseti období, kde se prolínaly období takto charakterizované:

A/ Hluché období, kdy se sbíralo individuálně, pokud vůbec,

B/ Hluché období, kdy se sbíralo individuálně a kdy osamocení se útržkovitě snažili o zvýšení odbornosti zájemců (vlastními katalogy, občasnými články, přednáškami, semináři apod.),

C/ Organizované období, kdy se vytvořila organizovaná základna, bez podpory intenzivního zvyšování odbornosti,

D/ Organizované období, kdy se podporovala jen odborná činnost bez podchycení organizované základny,

E/ Organizované období, kdy se podporovaly jak organizování členstva, tak zvyšování jejich odbornosti.

Konkrétně:

1926 – 1931 **A+B** Výplatní stroj uveden do provozu, našli se jedinci, kteří začali shromažďovat výplatní otisky, ojediněle se vytvářely první seznamy či první pokusy katalogizace,

1931 – 1935 **E** Stolní společnost sběratelů příležitostných razítek a frankotypů (Lešetický, později Jonáš), která po smrti Lešetického volně přešla do Odboru frankotypů Klubu českých filatelistů (Jonáš, později na konci Kvasnička) – první vrchol čs. sběratelství,

1935 – 1966 **A** neexistovala organizovaná entita, postupně skončily přednášky, začaly mizet články z odborného tisku, vytvořil se dojem, že se výplatní otisky nesbírají, článků ubylo, Cibulkův článek v době Protektorátu byla velká výjimka, světlým okamžikem bylo založení současného Klubu filatelistů, sběratelů specializovaných oborů 00-15 (tehdy pod jiným názvem), který poskytl stříšku pro vyznavače výplatních otisků, ale v omezené míře, sbíralo se individuálně, i když intenzivně (příkladem je M. Marek, který si sestavil vzorný katalog své sbírky a vysbíral cenné kousky). Od sbírání odradily různé důvody (okupace, válka, nástup komunistických pořádků, a světe div i revoluční změna výplatního razítka otisku – od uznávaného a sbíraného „motýlka“ či „větrné růžice“ na „pseudoznámku“, zhoubné zhoršení kvality otisků – nekvalifikovaný personál na poštách, nedostatek originální barvy, zestátnění aj.),

1966 – 1970 (1972) **E** hlouček vyznavačů výplatních otisků (Všetečka, na Slovensku: Hallon aj.) byli organizováni v rámci Komise specializovaných oborů, vydávali i zpravodaj a psali články, shromáždili okolo sebe první vyznavavače těchto artefaktů, Komise (1. Palkoskova) byla rozpuštěna,

1976 – 1989 **E** byla založena staronová komise specializovaných oborů (později komise poštovní historie a celin, a ještě později jen komise poštovní historie), tzv. 2. Palkoskova komise, zprvu na asymetrickém modelu, později na plně respektovaném modelu, v jejím rámci založena sekce otisků výplatních strojů, od roku 1985 pracovní skupina sběratelů výplatních otisků při sekci dopravy poštovních zásilek, tahouny byli : Bouška, Leiš, později Novák, Janů, Stříteský, Kyzlink – druhý vrchol sběratelství, dalo by se jej nazvat supervrchol, vykonalo se vše, co bylo potřeba, zájem o sběratelství dostáhl počtu skoro 200 coby organizovaných,

1989 – 1995 D založena nezávislá Stolní společnost sběratelů výplatních c
tahouny byli Janů, Leiš, Novák, odborná činnost byla povýšena nad organizování
členstva,

1996 – 2012 D výplatní otiskáři přednášeli o svém oboru docela i pravidelně v rámci
přednáškových cyklů – jednak zmíněného KF 00-15, jednak v rámci cyklů Městského
výboru SČSF

(o to se stádali Kukačka, Čechák a přednášející),

2013 – 2019 D s příchodem internetu byly zřízeny webové stránky KF 00-15 a později
specializované stránky věnujících se modrým výplatním otiskům a výplatním otiskům
všeobecně, vytvořil se neformální okruh přispěvovatelů, kteří hlásily nové modré otisky
(trvá dodnes), web zveřejnil z pera několika autorů katalogy, typologické seznamy,
studie, řad článků, která dosáhla čísla několika stovek, přispívalo i zahraničí, tahouni:
Leiš, Marko, Toto období se dá nazvat třetím obdobím vrcholu, který umožnily zejména
technické vymoženosti své doby. V rámci klubu zaznělo několik specializovaných
přednášek o výplatních otiscích. Existuje i web www.vyplatniotisky.cz, který zřídil j. Marko.
Web modry.kf0015.cz přináší novinky ze světa českých modrých otisků.

2019 - ??? Kéž bychom se dočkali období označeného jako „E“. Jinak všechna čest a
sláva individuálnímu sběratelství, které pokračuje...

I když sběratelství v průběhu více jak devadesáti let bylo různorodé – nezávislé, závislé v
rámci pevných struktur, odborné, klubové, individuální, přesto byl tento pelmel přínosný
– obor se vydupal z prachu, stabilizoval, rozšiřoval, studoval do hloubek a zanechal
znatelnou stopu v poštovní historii našeho území.

8/11/2019

ILE

